

XARXA
D'ECONOMIA
SOLIDÀRIA

MEMÒRIA EMISE+

Postgrau Economia Social i Solidària - Estudis Europeus

Primera Edició Setembre 2016 – Juliol 2017

ESCOLA
D'ECONOMIA
SOCIAL I SOLIDÀRIA

Barcelona, juliol 2017

1. POSTGRAU ECONOMIA SOCIAL I SOLIDÀRIA – ESTUDIS EUROPEUS

A. EL PROJECTE EMISE +

El **Postgrau Economia Social i Solidària - Estudis Europeus**, en la seva primera edició, és un programa formatiu d'un curs de durada (setembre 2016 – juliol 2017) que enllaça coneixements teòrics i pràctics sobre l'economia social i solidària catalana amb una dimensió específicament europea i mediterrània.

Forma part de l'Escola de l'Economia Solidària de la **XES** (www.xes.cat), i en la seva primera edició ha estat desenvolupat i coordinat, tant acadèmicament com a nivell administratiu, per **La Ciutat Invisible SCCL**.

El marc en què s'inscriu és el projecte **EMISE+ (European Manager in Social Economy+)**, presentat, aprovat i finançat pel programa Erasmus+, amb l'objectiu de contribuir a la “creació d'un espai europeu de competències i certificacions en l'àmbit de l'economia social i solidària”.

Des del projecte s'han coordinat 4 projectes formatius d'Hongria, Itàlia, França i Catalunya, amb l'objectiu de crear per tot l'alumnat dels diferents països una **passarel·la de certificació** entre :

- el títol **universitari** Manager in Social Economic, de la Universitat de Pecs (Hongria) i
- el títol **professional** Cadre-dirigeant d'entreprise d'ESS, de l'Institut AROBASE.

El **partenariat** de l'EMISE+ està format per :

- Xarxa d'Economia Solidària (Catalunya)
- Centre Ressources Arobase (Grenoble, França)
- Gruppo Cooperativo CGM (Milà, Itàlia)
- La cité de l'autre économie (Dijon, França)
- REVES – European Network of Cities and Regions for Social Economy (Brusel·les, Bèlgica)
- Institut de Ciències Socials de la Universitat de Pécz (Pécz, Hongria).

B. L'ESCOLA D'ESTIU DE L'ECONOMIA SOLIDÀRIA

El procés d'organització de la I Escola d'Estiu de l'Economia Social i Solidària, organitzada per la XES i Fundació Esperanzah (El Prat de Llobregat, 30 de juny - 2 de juliol 2016) va ajudar a configurar els continguts i el programa formatiu del Postgrau ESS-EE.

Les economies feministes, els mercats socials i locals, els béns comuns, el poder local i les xarxes territorials varen ser els eixos centrals de les **ponències, grups de treballs i debats** de la I Edició de l'Escola, que posteriorment foren aprofundits al Postgrau.

La Comissió de Formació de la XES, impulsora de l'Escola d'Estiu, ha estat l'espai de seguiment del propi Postgrau ESS-EE.

C. CONVOCATÒRIA I CRITERIS

La convocatòria del Postgrau **d'Economia Social i Solidària – Estudis Europeus (ESS-EE)**, impartit entre setembre del 2016 i juliol del 2017, va tenir una excel·lent acollida inicial i en menys d'una setmana de l'obertura d'inscripcions es van rebre prop d'una **cinquantena de candidatures**.

Els **criteris de selecció** que es varen tenir en compte per la prioritització de candidatures varen ser la pertinença a cooperatives o altres iniciatives de l'ESS, l'interès en constituir noves cooperatives, la participació en xarxes locals de l'economia solidària i la vinculació a moviments socials. També es va valorar la situació laboral o de precarietat/atur, la condició de migrant, i la cerca d'una paritat entre dones i homes i la distribució territorial de l'alumnat.

Els estudis han tingut un **cost** per a les persones participants de 300€ amb la possibilitat de becar els estudis per aquelles persones amb menor capacitat econòmica o dificultats per fer front el pagament.

Com a lloc **web propi** per a socialitzar els continguts i característiques del Postgrau, així com per rebre les preinscripcions, s'ha creat www.formacio.coop.

D. PERIODICITAT I LLOC

El Postgrau està format per **3 mòduls** amb un total de **120 hores lectives**. Les sessions, de 4 hores de duració, es realitzen els dilluns de 16.30 a 20.30h.

La majoria de les sessions del Postgrau s'han realitzat a la seu de la **Fundació Roca i Galès**, al carrer Aragó 281 (Barcelona). La Roca i Galès ha celebrat 40 anys de promoció del cooperativisme, disposa d'uns dels centres d'arxiu i documentació cooperativa més importants a Catalunya i edita la publicació mensual "Cooperació Catalana" des del 1980.

En funció de la sessió, també s'han impartit sessions i donat conèixer altres espais del món cooperatiu, com la seu de Coop 57, la Cooperativa Koitton Club, el Col·lectiu Ronda, el Grup Cooperatiu Ecos i Coòpolis - Ateneu Cooperatiu de Barcelona.

E. PROGRAMA I PROFESSORAT

El programa del Postgrau consta de de **120 hores de formació presencial**, que inclou la participació a l'Escola d'Estiu de la Xarxa d'Economia Social i Solidària de Catalunya (XES), la participació a la Fira d'Economia Solidària de Catalunya (FESC) i la mobilitat per conèixer experiències cooperatives a Itàlia. En totes les sessions del Postgrau s'ha comptat amb la participació del seu coordinador acadèmic, Ivan Miró, que ha fet la tasca de tutor de curs.

(VEURE A L'ANNEX DETALL PROGRAMA I PROFESSORAT)

El programa està dividit en 3 mòduls:

- **1er Mòdul: L'Economia Social i Solidària a Catalunya (setembre - desembre 2016)**

En aquest primer bloc de 10 sessions es fa una introducció a l'ESS partint de la història del cooperativisme a Catalunya, així com desenvolupant els conceptes teòrics pertinents a l'àmbit socioeconòmic treballat, identificant-ne els trets distintius i comuns entre l'Economia Social, l'Economia Solidària i el Tercer Sector Social. En segon lloc, es comparteixen metodologies de recerca pel diagnòstic dels sectors socioempresarials i sociocomunitaris de l'ESS, a partir de l'estudi *L'economia social i solidària a Barcelona*. Les 4 sessions inicials corren a càrrec d'Ivan Miró (**La Ciutat Invisible**) i Jordi Estivill (Comissió de Formació de la **XES**).

Els altres continguts del primer mòdul són:

- L'Economia Feminista, de la mà de dues impulsores de la **Comissió d'Economies Feministes de la XES**, l'Elba Mansilla i la Daniela Osorio, així com la seva relació amb la gestió societària i

la sostenibilitat d'equips, a partir de la sessió desenvolupada per la Solange Hilbert (cooperativa d'advocades **IACTA**) i l'Elba Mansilla (La Ciutat Invisible).

- Les finances ètiques i solidàries, a càrrec de Xavi Teis, de la cooperativa de serveis financers

TARDOR.COOP

Vols impulsar una iniciativa de crèdit mutu?
Vols crear un fons per estalviar col·lectivament?
Vols participar d'un projecte comunitari per afrontar necessitats econòmiques?
Has de saber què és una Comunitat Autofinançada!

XERRADA TERTÚLIA AMB

Abdoulaye Fall
membre de l'Associació CAF - Comunitats Autofinançades

ORGANITZA
Impuls Cooperatiu de Santa (www.santacoop)
Associació de Comunitats Autofinançades (www.winkomun.org)
Escola d'Economia Social i Solidària - XES (www.formacio.coop, www.xes.cat)

IMPULS COOP

**ESCOLA
D'ECONOMIA
SOCIAL I SOLIDÀRIA**

CAF
Comunitats
Autofinançades

Dilluns 7 de novembre
19.00h
KIDITON CLUB
C/ Rossend Arús, 9
Santa - Barcelona

Coop57, així com Abdoulaye Fall, de les Comunitats Autofinançades. Les CAF són iniciatives d'estalvi col·lectiu inspirades en les *tontines* africanes o les *tandes* a Llatinoamèrica, tenen presència en països europeus com Bèlgica, França, Holanda, Hongria, Itàlia o Portugal. A Catalunya, se'n troben una trentena i disposen de la metodologia de www.winkomun.org.

- El **Mercat Social i les Eines d'auditoria social**, desenvolupades per la **Comissió de Balanç Social de la XES**, una eina de rendició de comptes i de mesura d'impacte social, ambiental i de bon govern de les organitzacions i empreses de l'Economia Social i Solidària. A càrrec de Ruben Suriñach i Anna Fernández.

- Els **Ecosistemes locals d'economia solidària**, compartits per Oscar Rando de l'associació **GATS** (Grup Associat pel Treball Socio-cultural): l'estrategia per la generació d'un ecosistema local al Prat de Llobregat, una xarxa per l'impuls de projectes amb activitat econòmica que treballin l'impacte social, ambiental o econòmic al territori, com a eina de transformació social.

- De forma singular, en aquest primer mòdul, s'ha comptat amb l'aproximació a les **Economia Comunitàries** Llatinoamericanes, a partir de la participació de Rosalba Velasco, economista indígena Nasa, que desenvolupà el paper de les dones indígenes en la construcció d'economies comunitàries a la regió del Cauca (Colòmbia).

- **2on Mòdul: L'Economia Social i Solidària a Europa. Viatge a Itàlia**

Aquest segon bloc treballa en 5 sessions l'aproximació a l'economia social a Europa - orígens, evolució i aspectes legals-, així com l'emergència global de l'economia solidària a Europa, la Mediterrània i Amèrica Llatina. Per aquestes sessions es compta amb en Jordi Estivill (Comissió de Formació de la XES), Jordi Garcia (**Apòstrof SCCL**) i Marina Berga del **Col·lectiu Ronda**.

Sessió amb Jordi Garcia als locals del Grup Ecos

Visita dels i les estudiants del Postgrau a la finca Can Calopa, de l'Olivera, el febrer del 2017

Al llarg del segon Mòdul, com a activitat inspiradora pel projecte de recerca, es visita una experiència cooperativa. En la 1ª edició, fou la finca de Can Calopa, a Collserola, on la cooperativa **L'Olivera** desenvolupa la seva activitat agrícola i d'insersió social.

Visita a Itàlia. Dins del segon mòdul, del 27 de març al 2 d'abril del 2017, es realitzà la visita al nord d'Itàlia a una sèrie d'experiències cooperatives, de la mà del **Gruppo Cooperativo CGM**, una de les contraparts del programa EMISE+.

Amb l'objectiu sobretot de conèixer la figura dels **Consorcis Cooperatius**, iniciatives d'intercooperació territorial àmpliament difoses al nord d'Itàlia, així com el model de **cooperatives socials** italianes.

Visites:

- Consorzio Sol.Co Cremona: consorci territorial de cooperatives socials que n'agrupa 20 (<http://www.solcocremona.it/>)
- Cooperativa Nazareth: acollida i inserció laboral de joves i famílies. Mixta A i B
- Società Cooperativa Sociale Gruppo Gamma: salut mental
- Hotel Residence Zumbini: Hostal cooperatiu de Milà -CGM Gruppo Cooperativo
- Rimaflow: fàbrica recuperada en format cooperatiu <http://www.rimaflow.it/>
- Districte d'Economia Solidària Rural Parc Agrari de Milà Sud: formen part de la Rete di Economia Solidale <http://www.desrparcosudmilano.it>
- Libreria delle Donne de Milà : <http://www.librieriadelledonne.it/>
- Cascina Biblioteca: cooperativa social de tipus A+B. Persones amb discapacitat, projectes socioeducatius i la inserció sociolaboral www.cascinabiblioteca.it
- Cascina Nosedo (<http://cascinanosedo.wixsite.com>). Activitats de recuperació i de desenvolupament territorial
- Consorzio SIR (<http://www.consorziosir.it/>)
- Cascina Clarabella: agroturisme www.cascinaclarabella.it
- Cascina Catafame (<http://www.cascinacatafame.it/>) Acollida de persones amb malaltia mental i centre educatiu per a joves amb mesures penals
- Cooperativa Social Cauto (<http://www.cauto.it/>) Economia circular: gestió de residus, gestió de malbaratament alimentari, recuperació i reciclatge de material mèdic, educació ambiental. Situats en **Polígon Industrial Cooperatiu**

A l'Hostal Cooperatiu de Milà

Cooperativa Social Cauto, economia circular

- **3er Mòdul: Constitució de cooperatives i iniciatives de l'economia social i solidària**

Aquest tercer bloc, de 6 sessions, posa el focus en el procés de constitució de cooperatives: els passos administratius, així com els elements legals i fiscals a tenir en compte per a la seva constitució, incidint en els punts forts i febles més notables d'aquesta forma jurídica i societària per a la viabilitat i sostenibilitat dels seus projectes socio-econòmics, a partir del cas de 2 cooperatives existents.

Aquestes sessions compten amb l'experiència de Guernica Facundo (**LabCoop SCCL**), Hernan Córdoba i Ivan Miró (**La Ciutat Invisible SCCL**), Pau Fernández (**Coòpolis**), Ana Muñoz (**Com. EcoFem XES**) i Ramon Campa (**Col·lectiu Ronda**). Respecte les dues cooperatives convidades, assistiren Moisès Martínez d'**Azimuth 360 SCCL** i Xavier Artigas de **Metromuster SCCL**.

F. ALUMNAT

La diversitat d'edats, procedències, formacions acadèmiques i orígens territorials és un factor que aporta riquesa de mirades i bagatges en un alumnat. En la primera edició del Postgrau ha estat un factor positiu per la generació i l'intercanvi de coneixement.

- 17 alumnes, amb edats compreses entre els 22 i 54 anys, 11 dones i 6 homes.
- Presència de persones d'origen colombià, senegalès i català. Del territori català, les procedències són: València, Mallorca, Mataró, Sabadell, El Prat de Llobregat, Santa Coloma, Sant Adrià del Besòs i Barcelona ciutat (Sants, Eixample, Barceloneta i Besòs).
- Formacions: antropologia, treball social, ciències polítiques, economia, comunicació audiovisual, enginyeria i filologia són les formacions acadèmiques de les participants. La pluridisciplinarietat és un valor afegit pel grup i enriqueix els debats en el sí del postgrau.
- Un tret important de l'alumnat de l'escola és la participació en col·lectius socials com el Sindicat Popular de Venedors Ambulants de Barcelona i organitzacions feministes com la Casa Iberoamericana de la Mujer o Trama Feminista.

L'element que ha aportat cohesió de grup és la vinculació, sigui com a persones treballadores o col·laboradores, a estructures de l'economia social i solidària:

- Jamgo, cooperativa tecnològica
- Kop de Mà, restauració cooperatiu
- L'Aula d'Idiomes, cooperativa d'aprenentatge de llengües
- La Directa, periodisme cooperatiu per la transformació social
- La Ciutat Invisible, cooperativa de producció cultural i política
- Xarxa d'Economia Solidària de Mataró
- Xarxa d'Economia Solidària de Sabadell
- Grup de promoció de l'ESS a l'Eixample Esquerra
- Associació GATS al Prat de Llobregat.

(Per a més informació sobre el **PERFIL DE L'ALUMNAT** veure document ANNEX)

G. TREBALLS DE POSTGRAU I AVALUACIÓ

El postgrau compta amb els següents Treballs de Postgrau (TP):

- 1 exercici de síntesi sobre les ponències assistides a la FESC (TP0, no avaluable)
- 2 Treballs de Postgrau (**TP1** i **TP2**) de realització pròpia, individual o en grup, que permeten avaluar el grau d'aprenentatge i d'assoliment d'objectius de les persones participants.

L'avaluació dels TP1 i TP2 és qualitativa i grupal, a partir de 2 sessions on a) els propis estudiants valoren el grau de satisfacció de la seva feina, b) el grup valora els treballs a partir de les lectures realitzades i de les exposicions orals i c) el coordinador acadèmic ressaltar els punts forts i els punts febles de cada treball.

El **TP1** es presenta al final del 2on mòdul i consisteix en un **assaig teòric** sobre el panorama de l'ESS, en relació a una problemàtica social o necessitat a la qual es vulgui donar resposta des de l'ESS, incloent:

1. Justificació del projecte,
2. Marc teòric i conceptes clau,
3. Experiències inspiradores (Catalunya, Europa) i
4. Conclusions i propostes d'acció.

Els **TP1** presentats en la primera edició del Postgrau són:

1. Una economia solidària per a tothom? Migracions i ESS: Aziz, Lamine, Diana, LuzH
2. Economia Solidària i Economia Feminista: Vicent, Neus, Marina
3. Mirada Comunitària i ESS: Anna, Montse
4. LlaraCoop. L'acollida de dones amb violència de gènere dins l'ESS: Maritza, Tatiana
5. Desenvolupament Rural i ESS: Carmen
6. Intercooperació i Estratègies público-cooperatives: Luz
7. Cultura Cooperativa: Laie
8. Coops & TIC's: Aritz
9. Nous formats cooperatius pel consum agroecològic: Carles

A la sessió de presentació dels TP1 (24 d'abril del 2017) es convidà a membres de l'ESS per tal que valoressin les presentacions de l'alumnat. Assistiren:

- Eudald Grieria, Teler Cooperatiu de Sabadell
- Ramon Pascual, Coop57
- Pau Fernandez, Coòpolis
- Jordi Estivill, Comissió Formació XES
- Enrique Santamaria, Comissió Formació XES
- Juan Manuel Ávila Escobar, Coòpolis
- Anna Muñoz, Comissió d'Economies Feministes XES
- Daniela Osorio, Comissió d'Economies Feministes XES
- Anna Sanchez, Comunicació XES

Presentació dels TP1 del 24 d'abril del 2017

Pel que fa al **TP2**, aquest s'entrega al final del 3er mòdul i inclou la proposta de **creació d'una cooperativa o iniciativa de l'economia social i solidària**, valorant sobretot 4 àmbits de treball:

1. Definició dels Estatus Socials, Objecte Social
2. Viabilitat Econòmica, Pla Financer
3. Organització Societària, Sostenibilitats Col·lectives, Governança
4. Intercooperació, Aliances Estratègiques, Relacions amb Clients/Proveïdors

Opcionalment, els i les alumnes poden desenvolupar, alternativament a la creació d'una empresa cooperativa, un **Pla de Treball** per a desplegar continguts de l'ESS.

En la primera edició del Postgrau, la presentació – **seminari de recerca** es realitzà el 26 de juny del 2017 i comptà amb l'assistència de membres de la comissió de formació de la XES així com de l'Institut Arobase.

Els **TP2** presentats foren:

1. **Cooperativa Terra Som:** una cooperativa de consum agroecològic ubicada a Sabadell, amb persones remunerades i d'àmbit comarcal (**Carles Sedó**)
2. **Green Events:** una *destination managment company* enfocada a la responsabilitat social corporativa, amb proveïdors de l'ESS (**Luz Monsalve**)
3. **La Deskomunal:** una cooperativa de restauració i cultura, fusió de 2 cooperatives existents, que promou la relació entre la programació cultural, els artistes i el públic (**Laie Vidiella**)
4. **MIGRESS-CUA:** una cooperativa de treball per a promoure una *economia solidària intercultural*, amb tres àrees d'activitat econòmica: a) comercialització a Catalunya de béns i serveis vinculats a l'Àfrica, l'Amèrica Llatina i les poblacions migrades en general, b) assessoria sobre drets socials per persones migrades i c) consultoria i recerca per promoure les OOS (Ofertes d'Ocupació Solidària): incorporació de persones migrades en empreses de l'ESS (**Luz Hache, Lamine Bathily, Aziz Faye, Diana de la Torre**)
5. **LLARACOOOP:** una cooperativa de treball per acollir dones que han patit violència patriarcal, des dels valors i pràctiques de l'ESS i el feminisme decolonial, que garanteixi drets residencials i la integració sociolaboral (**Tatiana Bonastre, Maritza Buitrago**)
6. **Tallers ESF** (Economia Solidària i Feminista). Adreçats a iniciatives de l'ESS, s'ha elaborat una proposta de metodologia, a partir d'una bossa de 8 tallers grupals, per a realitzar diagnòstics participatius, detectar bones pràctiques i socialitzar-les, entorn les tasques de cura en les organitzacions (**Vicent Almela, Marina Sànchez, Neus Tur**)
7. **Taller de Mutualisme:** El taller té l'objectiu transmetre els coneixements, valors i pràctiques del mutualisme des de la resposta col·lectiva a les necessitats de persones en un context determinat; identificar necessitats no cobertes entorn a la salut o al suport mutu i visibilitzar iniciatives o pràctiques actuals (**David Benito**)
8. **Repensar l'Impuls Cooperatiu de Sants des de la mirada comunitària.** Anàlisi d'una organització concreta de l'ESS (ImpulsCoop) , formada per una quinzena d'iniciatives cooperatives, associatives i comunitàries, i i proposta metodològica per a incorporar-hi la mirada comunitària (**Anna Lite**)

H. METODOLOGIES PRÒPIES

Al llarg del Postgrau, s'han experimentat una sèrie de metodologies pròpies i coherents amb la visió que la formació en economia social i solidària ha de ser un **procés participatiu, interdisciplinari i teòrico-pràctic**, que ha de promoure la creació de coneixement col·lectiu, bevent de diferents fonts teòriques i d'aprenentatges destil·lats de les pràctiques socioeconòmiques concretes.

A partir de l'experiència formativa de La Ciutat Invisible s'han desenvolupat i consolidat **metodologies pròpies** per a l'aprenentatge actiu:

- **L'Anàlisi de Necessitats**, per a fer emergir com s'afronta la resolució de necessitats personals i col·lectives en una economia plural: a) mercat capitalista, b) públic-estatal, c) cooperativa, social i solidària, d) l'ajuda mútua informal, e) treball de cures.
- **La Dinàmica de les 4 Estacions**, per abordar les fases estratègiques de la creació de projectes cooperatius: a) Estatuts, b) Organització del treball, c) Finançament i pla d'empresa i d) Intercooperació.
- **Els cercles de l'intercooperació**, per a visualitzar i organitzar les relacions d'intercooperació a nivell horitzontal, vertical i estratègic entre a) els diferents actors del territori, b) el sector productiu específic, c) l'àmbit de l'ESS i d) les administracions públiques. Tenint en compte la proximitat-distància en les afinitats estratègiques, i incloent els diferents grups d'interés, així com els proveïdors i els clients.

Desplegant els camps de coneixement i les metodologies esmentades, la formació en economia social i solidària persegueix **capacitar a les persones i als grups** tant en la dimensió **sociopolítica** de l'ESS com en la dimensió de gestió **socioempresarial**. Amb l'objectiu de promoure la creació **nous projectes i la intercooperació i consolidació entre els existents**, les dues dimensions entrelaçades doten d'una major solidesa econòmica i societària i per tant una major capacitat de transformació social.

2. PRESENTACIÓ DEL PROGRAMA EMISE+ EN EL MARC DE LA FESC

El 23 d'octubre del 2016, en el marc de la **Fira d'Economia Solidària de Catalunya (FESC)**, es va presentar oficialment l'Escola d'Economia Social i Solidària a Barcelona, sessió en la que van estar present les diferents organitzacions europees que participen de l'EMISE+ i a la que van assistir una setentena de persones.

La FESC va celebrar EL 2016 la 5ª edició sota el lema “Terra compartida, terra cooperativa”. Es treballaren 4 eixos:

- Projectes i estratègies d'extensió territorial, cooperació i millora de la participació, així com plans innovadors per satisfer les necessitats arreu del país.
- Recuperació de les sobirania: l'ESS en sectors estratègics com l'energia, l'aigua, les tecnologies i l'agroecologia.
- Creació de mercats socials, amb experiències i pràctiques dels àmbits de la producció, el consum, les finances, les monedes socials i la intercooperació
- Educació i la cultura per a la transformació social, que conjuga la reflexió amb mostres d'art i cultura.

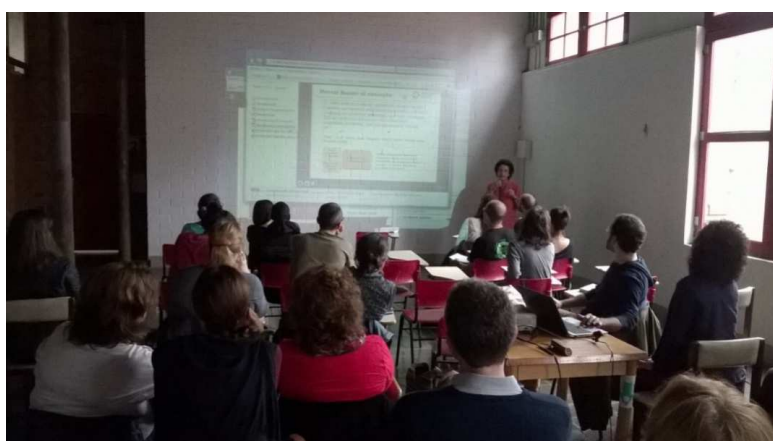
3. SEMINARI DE RECERCA - FESC

El 24 d'octubre del 2016, l'alumnat del Postgrau d'Economia Social i Solidària presentà els TP0 no avaluables, síntesis crítiques de les sessions que assistiren durant la FESC2016.

La presentació es va dur a terme amb la presència dels partners europeus del programa EMISE+: Arobase (França), Cité de l'Autre Économie (França), REVES - European Network of Cities and Regions for Social Economy (Bèlgica), Gruppo Cooperativo CGM (Itàlia) i l'Institut de Ciències Socials de la Universitat de Pécz (Hongria). El seminari comptà amb els serveis de traducció simultànea de la cooperativa de traducció i interpretació **Olistis** <http://olistis.org>.

Les presentacions van abordar les següents temàtiques:

- “L'ecosistema d'economies transformadores de la ciutat”
- “L'estat del Mercat Social català 2015”
- “Cooperativisme de plataforma”
- “El canvi d'escala: un revulsiu pel cooperativisme agroecològic?”
- “La Xarxa de Restauració Catalunya, XAREC”
- “Grup per l'impuls de la gestió comunitaria” amb Xarxa d'Espais Comunitaris
- “Drets econòmics al Magreb, l'experiència de les dones marroquines i tunisianes”
- Devolució Enquesta Migrants i ESS: Un grup d'estudiants, durant la FESC, realitzaren una enquesta entre les cooperatives expositores sobre la participació dels migrants en les seves iniciatives.

Presntació dels TP0 al Seminari de Recerca, octubre del 2016 a Can Batlló

4. SEMINARI TRANSNACIONAL A BARCELONA

El **24 i 25 d'octubre del 2016**, Barcelona va acollir el **Seminari Internacional del programa EMISE+**, en el que va participar Arobase, Cité de l'Autre Économie, REVES, Gruppo Cooperativo CGM i l'Institut de Ciències Socials de la Universitat de Pécz.

Al llarg del seminari, es compartí l'estat dels diferents projectes i les accions previstes. Entre altres, s'aborda:

- **Unitat de formació MOOC.** Es demana de proposar experiències concretes per tal de sensibilitzar mitjançant la **unitat de formació MOOC** sobre l'Economia Social i Solidaria en relació a 5 temàtiques: economia circular, economia feminista, economia col.laborativa, economia comunitaria, innovació i altres formes organitzatives. Aquesta acció de difusió es portarà a terme a través de videos sobre les experiències concretes, articles i biografia d'interés.
- **Seminari d'investigació.** Organitzar un seminari en el que es presentin els treballs de recerca fruit del programa formatiu a un grup de persones expertes.
- **Mobilitat de l'alumnat.** S'especifica les condicions, pressupost i documents justificatius en relació a aquesta acció.

- **Plataforma pedagògica Classroom.** Cada país es compromet a enviar el llistat d'adreces electròniques per tenir accés a la plataforma. Aquesta eina té com a objectiu posar en contacte l'alumnat dels diferents països i promoure la col.laboració conjunta.
- **Mesura de l'impacte social.** En primer lloc cal definir "impacte social, què volem mesurar i com ho farem. Cada contrapart elaborarà una proposta d'experimentació sobre la metodologia i la eina per mesurar l'impacte social.
- **Seminari transnacional a Hongria.** Tindra lloc del 7 a l'11 de març a Pecz (2 dies de seminari, 2 dies d'intervencions de les contraparts i 1 dia de seminari d'investigació amb l'alumnat hongarès.

5. SEMINARI TRANSNACIONAL A HONGRIA

Del 8 al 10 de març del 2017, Jordi Estivill i Ivan Miró (Comissió de Formació de la XES, coordinació acadèmica del Postgrau) viatjaren a Hongria, a la ciutat de Szekszard, seu de la Facultat de Ciències Culturals, Educació i Desenvolupament Regional de la Universitat de Pecs.

Durant les sessions del seminari, amb la resta de partners del programa EMISE+, treballaren els estàndards formatius que han de permetre a tot l'alumnat implicat de cada país rebre els **60 crèdits europeus** (ETCS), es posaren en comú els projectes de recerca dels i les estudiants, i s'aprofità per a realitzar una sessió acadèmica sobre l'economia social i solidària catalana als i les estudiants hongareses del MASTER IN SOCIAL ECONOMY.

Finalment, també es coordinà la visita dels i les estudiants catalanes del Postgrau a diverses ciutats italianes com Milà, Brescia i Bolonya, per conèixer les cooperatives socials del grup CGM, fàbriques recuperades, projectes d'agricultura ecològica, entre d'altres.

A Szekszard, seu de la Facultat de Ciències Culturals, Educació i Desenvolupament Regional de la Universitat de Pecs.

6. II ESCOLA D'ESTIU ECONOMIA SOLIDÀRIA: 29-30 JUNY / 1 JULIOL 2017

Organitzada per la XES i la Fundació Esperanzah, entre el 29 de juny i l'1 de juliol es celebrà la II edició de l'Escola d'Estiu de l'Economia Solidària. L'objectiu: debatre com incrementar la potencialitat transformadora de l'economia social i solidària catalana.

Quins límits i potencialitats existeixen entre l'economia solidària i la població migrada? Quin ha de ser el paper de les apostes socioeconòmiques transformadores en l'enfortiment de les comunitats locals? Com millorar els indicadors que auditen l'impacte social i ambiental de les iniciatives? Com impulsar la intercooperació, el mercat social i la creació d'ecosistemes locals d'economia solidària?

En relació amb el projecte EMISE+, l'Escola d'Estiu 2017 ha permès obrir un espai de presentació i debat entorn els continguts i investigacions realitzades per les alumnes del Postgrau d'Economia Social i Solidària - EE.

En aquest sentit, diferents estudiants del Postgrau coordinaren les següents ponències i tallers:

- "L'economia solidària i l'enfortiment de les comunitats locals", a càrrec d'Anna Lite.
- "Migracions i ESS: estem fent una altra economia entre tothom?", a càrrec de Luz Helena Ramirez, Aziz Faye, Lamine Bathiliy i Diana de la Torre.
- "La dinàmica de la intercooperació", a càrrec de Luz Monsalve.

Tallers Impacte Social. Al llarg de l'Escola, entre d'altres activitats, es celebraren tallers vinculats a l'**IMPACTE SOCIAL DE L'ECONOMIA SOLIDÀRIA**, organitzats per Pam a Pam i on es presentaren els nous criteris actualitzats per a l'avaluació de la capacitat de transformació social, econòmica i ambiental de les iniciatives de l'ESS, amb la participació d'una dotzena de persones.

ESS i les comunitats locals

ESS i les comunitats locals

Intercooperació i Mercat Social

Migracions i ESS

Clara Romero (Mujeres Palante) Luz H Ramirez (MigrESS) Aziz Faye (CUA) i Pelin Dogan (Col·lectiva't)

ESS i Administració Pública

Pam a Pam

7. VALORACIONS

De l'Alumnat:

En les valoracions grupals del Postgrau, realitzades en la darrera sessió del curs (3 de juliol del 2017), hi participaren una dotzena d'alumnes. Es feu una valoració general molt positiva dels estudis, destacant sobretot:

- totes les sessions del primer mòdul (història, teoria, economia feminista, finances ètiques, gestió societària...)
- la sessió del 2on mòdul de Jordi Garcia Jané
- les sessions del 3er mòdul realitzades per Hernan Córdoba i Ramon Campa
- el grau de coneixement teòric i pràctic del professorat, valorant la seva participació en cooperatives, així com la feina de coordinació i seguiment del curs
- l'oportunitat de conèixer experiències pràctiques a Itàlia i a Catalunya
- l'espai de relació, entesa, sociabilitat i d'intercanvi de coneixement del grup
- la composició intercultural, cooperativista, feminista del grup
- la possibilitat de participar activament en esdeveniments com l'Escola d'Estiu o la FESC
- el ritme de treballs, el mètode d'avaluació, la bibliografia optativa aportada, el cost del Postgrau
- la possibilitat de participar al curs amb nadons

A millorar:

- organitzar els continguts del 2on i 3er modul de forma més clara
- incloure una breu introducció a la comptabilitat cooperativa
- incloure més sessions per a debatre entre l'alumnat i intercanviar experiències pròpies
- organitzar la Sessió Les 4 Estacions amb anterioritat

- facilitar un reforç pels alumnes amb dificultats amb el català
- introduir un mínim d'assistència obligatòria a les sessions

Sessió de Tancament del Potsgrau i valoració grupal a Coòpolis, 3 de juliol 2017.

De la Comissió de Formació de la XES

Des de la Comissió de Formació de la XES es destaquen les següents qüestions vinculades a la primera edició del Postgrau:

- La primera és que ha significat obrir un espai per a la **formació en xarxa**, que ha permès reunir membres d'una **nova generació de cooperativistes**, sentant les bases no només per la interiorització passiva de coneixements impartits, sinó com a **espai proactiu per a la generació dels nous coneixements**, que hauran d'ampliar i completar l'àmbit de l'economia social i solidària, tant a nivell pràctic com teòric. Les qüestions vinculades a les migracions, al treball comunitari, a l'economia feminista, a la cultura cooperativa, són noves línies a desenvolupar tant des de la perspectiva de recerca com des del punt de vista de l'activitat socioeconòmica dins del mercat social.
- En segon lloc, el Postgrau ha estat una eina de **qualificació professional i competencial** de l'alumnat, una tasca imprescindible en un context d'efervescència i creixement de l'economia social i solidària a Catalunya, que obeeix al nou context socioeconòmic, al canvi de model productiu i de les relacions laborals, a l'acció positiva de les pròpies entitats de l'ESS i a les polítiques públiques de promoció engegades per diferents Administracions. Cal acompanyar aquesta efervescència de noves cooperatives i projectes amb nous espais formatius, on compartir recursos i coneixements però sobretot sabers pràctics, contactes, oportunitats. Una formació on ja s'intercooperi. Els reconeixements **EMISE+** (European Manager in Social Economy), amb 60 crèdits ECTS, són una qualificació professional formal molt valuosa amb caràcter transnacional que se suma a la qualificació competencial generada en el sí del propi Postgrau.
- En tercer lloc, la pluralitat dels orígens territorials de l'alumnat, amb membres de diferents xarxes locals i sectorials de l'economia solidària, contribueix a un dels objectius estratègics més rellevants de l'ESS actual: **l'articulació territorial**, el desplegament de xarxes locals, la vinculació entre el cooperativisme i el conjunt de l'ESS amb un nou tipus d'enfortiment socioeconòmic local. Aquesta diversitat i participació en xarxes locals, així com el paper de la intercooperació en el territori en la generació d'un **nou desenvolupament econòmic** que compti amb els **ecosistemes cooperatius i d'economia solidària locals**, són eixos a potenciar en les properes edicions del Postgrau.
- En quart lloc, el Postgrau ha afrontat un nou repte. La pròpia crisi econòmica i la recerca d'alternatives ha obert "el mercat de les altres economies": economia col·laborativa, economia circular, economia verda, economia blava, economia del bé comú, empresa social, innovació social, procomuns, economia feminista, economia de les cures... Cal veure com des de l'ESS es dialoga amb tots aquests conceptes, discernint quins poden ser interessants per un model econòmic transformador socialment, i quins altres són, directament, una renovació del capitalisme per a relegitimar-se. En aquest sentit, al

Postgrau s'ha treballat per **clarificar els conceptes propis de l'Economia Social i Solidària**, analitzant i millorant – des de l'economia feminista, la mirada comunitària o la perspectiva intercultural- els criteris pràctics que delimiten el perímetre de l'àmbit socioeconòmic, tenint en compte que s'hauria d'analitzar amb més profunditat perspectives com l'economia col·laborativa procomú o l'economia circular.

- Finalment, per a la pròpia **Xarxa d'Economia Solidària de Catalunya**, així com per la La Ciutat Invisible, cooperativa que ha coordinat acadèmicament i administrativa tant el projecte EMISE+ com el Postgrau d'Economia Social i Solidària - Estudis Europeus, la participació en un projecte europeu ha significat **el reconeixement de l'economia solidària catalana a nivell transnacional**, donant a conèixer la situació i els projectes del cooperativisme i l'economia social i solidària catalana a nivell internacional, així com articulant un espai d'intercanvi i de reconeixement d'estandards formatius en l'ESS a nivell europeu.

ANNEXOS

- A. Perfil Alumnat
- B. Programa formatiu i professorat

ANNEX A. PERFIL ALUMNAT.

1. **Anna Lite.** Treballadora comunitària, tècnica en desenvolupament local i comunitari al projecte **Coòpolis**, l'Ateneu Cooperatiu de Barcelona. Ha participat a Barceloneta Proa a la Mar.
2. **Aritz Samaniego.** Enginyer informàtic. Soci treballador de **Jamgo**, cooperativa de treball dedicada a oferir serveis informàtics. Disseny i desenvolupament d'entorns web i aplicacions avançades per una tecnologia més sostenible i solidària.
3. **Aziz Faye.** Pescador i sastre al Senegal, actualment és treballador ambulant i portamveu del **Sindicat Popular de Venedors Ambulants de Barcelona**. Impulsor de la cooperativa Comunitat Unió Africana (CUA).
4. **Carles Sedó.** Treballador social i pedagog. Membre de la **Xarxa d'Economia Solidària de Sabadell**. Impulsor de Terra Som, nova cooperativa de consum agroecològic a Sabadell.
5. **Carme Pardo.** Membre de l'àrea sociolaboral de **GATS (Grup Associat pel Treball Socio-cultural)**, associació sense ànim de lucre que treballa per a la transformació social a partir de la formació i foment d'una ciutadania inclusiva, participativa i responsable
6. **David Benito.** Tècnic de desenvolupament comunitari a LabCoop en una iniciativa de promoció de l'Economia Social i Solidària al barri de l'Esquerra de l'Eixample de Barcelona.
7. **Diana de la Torre.** Psicòloga, membre de La Casa Iberoamericana de la Mujer en Barcelona (CIMB), associació creada per dones feministes decolonials llatinoamericanes. Impulsora del projecte MIGRESS (Migracions i ESS).
8. **Laie Vidiella.** Llicenciada en comunicació audiovisual. Sòcia de **Kop de mà**, bar cooperatiu que treballa amb productes de proximitat i d'economia solidària. Membre de l'Impuls Cooperatiu de Sants, coordina la comunicació a Coòpolis. Impulsora de la nova cooperativa La Deskomunal.
9. **Lamine Bathily.** Fotògraf i activista, portamveu del **Sindicat Popular de Venedors Ambulants** de Barcelona. Impulsor de la cooperativa Comunitat Unió Africana (CUA).
10. **Luz Helena Ramírez Hache.** Enginyera, membre del Movimiento de Víctimas de Crímenes de Estado de Colòmbia, especialitzada en processos participatius. Docent en qüestions d'estrangeria. Impulsora de MigrESS.
11. **Luz Monsalve.** Antropòloga i master en Relacions Internacionals. Participa de la XES-Mataró. Fundadora de Green Events: estudis de mercat, plans de màrqueting i organització d'accions sostenibles, des d'una mirada sostenible .

12. **Marina Sánchez Cid.** Economista i activista feminista. Treballa a **Cooperacció**, on coordina l'**Escola Popular d'Economia feminista**. Membre del **Seminari d'Economia Feminista de Barcelona**.
13. **Maritza Buitrago.** Màster en Gènere. Coordinadora de la **Plataforma contra les violències de gènere**. Impulsora de la cooperativa LlaraCooP.
14. **Montse Redón.** Investigadora social i tècnica en desenvolupament comunitari amb experiència en el món educatiu i memòria oral. Cap de projectes del Pla de Barris de la Verneda - la Pau.
15. **Neus Tur.** Politòloga. Treballa al **Grup Antígona**, un grup de recerca dins del Departament de Ciència Política i Dret Públic de la Universitat Autònoma de Barcelona. Durant el Postgrau, impulsora del nou mitjà de comunicació cooperatiu Jornada.
16. **Tatiana Bonastre.** Economista i tècnica en desenvolupament comunitari. Treballa a l'àrea de suport cooperatiu de La Ciutat Invisible SCCL, on constitueix i acompanya noves cooperatives.
17. **Vicent Almela.** Professor d'anglès. Soci treballador de l'**Aula d'Idiomes**, projecte cooperatiu impulsat per professors d'ensenyament de llengües. Col·labora al diari **La Directa**, periodisme cooperatiu per la transformació social.

ANNEX B. PROGRAMA I PROFESSORAT

1er Mòdul: L'Economia Social i Solidària a Catalunya

40h (10 sessions* 4h)

1) Història del cooperativisme a Catalunya	19/9/2016
2) Economia social, economia solidària, tercer sector	26/9/2016
3) L'economia social i solidària a Barcelona	3/10/2016
4) La resolució de les necessitats en una economia plural	10/10/2016
5) Economia feminista	17/10/2016
6) Gestió societària i sostenibilitats col·lectives	24/10/2016
7) Posada en comú sessions FESC	31/11/2016
8) Les finances ètiques i solidàries per dins: visita a Coop57	7/11/2016
9) El Balanç Social i altres eines pel Mercat Social	14/11/2016
10) Tancament i valoracions col·lectives	21/11/2016

Cal assistir a 8 hores formatives, en concepte d'assistència a tallers, presentacions o xerrades pertanyents a les activitats de la Fira d'Economia Solidària de Catalunya del 2016 (21, 22 i 23 d'octubre del 2016).

2on Mòdul: L'Economia Social i Solidària a Europa

5 sessions* 4h 20H (F)

1) Orígens i evolució de l'economia social a Europa	6/2/2017
2) Actualitat, representació i legislació de l'economia social a la UE	13/2/2017
3) L'emergència global de l'economia solidària: Europa, Mediterrània, Amèrica Llatina	20/2/2017
4) Presentació de cas: la Cooperativa Europea	27/2/2017
5) Estada formativa a Itàlia, França o Hongria	13-19/3/2017
6) Sessió d'avaluació col·lectiva Primer Projecte: Assaig sobre panorama europeu de l'ESS.	3/4/2017

3er Mòdul: Constitució de cooperatives i Iniciatives de l'economia social i solidària		6 sessions/4h 24H (F)
1) Les cooperatives i empreses de l'economia social i solidària: formes jurídiques i organització política i econòmica		8/5/2017
2) Passos administratius, legals i fiscals per a constituir una cooperativa/iniciativa ESS		15/5/2017
3) Anàlisi 2 cooperatives existents: debilitats i forteses		22/5/2017
4) Presentació idees precooperatives i Dinàmica de les 4 Estacions		29/5/2017
5) Sessió avaluació col·lectiva Segon Projecte: Creació d'una cooperativa/empresa de l'economia social i solidària		26/6/2017
6) Tancament i valoració ESS- Estudis Europeus		3/7/2017

Professorat del programa

Ivan Miró

Sociòleg, investigador en història del cooperativisme, economia social i solidària, sociologia urbana. Soci de La Ciutat Invisible, participa a la XES. Coautor de *Les cooperatives obreres de Sants i L'economia social i solidària a Barcelona*, entre d'altres. Ha estat docent en el Postgrau d'Economia Cooperativa de la UAB i coordinador de IV edicions del Curs "Cooperativisme i Economia Solidària".

Jordi Estivill

Sociòleg, membre de la Comissió de Formació de la XES i fundador de RIPESS-Europa. Autor de nombrosos treballs sobre desenvolupament local, exclusió social, economia solidària.

Elba Mansilla

Periodista, investigadora. Sòcia de La Ciutat Invisible i membre de la Comissió d'Economies Feministes de la XES. Coautora de *Femení plural: dones en l'economia cooperativa i Polítiques municipals, acció comunitària i economia de les cures a la ciutat de Barcelona*.

Hernan Còrdoba- Mendiola

Consultor especialitzat en constitució i administració de cooperatives i iniciatives de l'economia social i solidària. Soci de La Ciutat Invisible, coordinador de La Borda i del projecte Coòpolis. Ha participat activament a Coop57.

Xavi Teis

Llicenciat en Ciències Econòmiques, ha treballat a FETS, Finançament Ètic i Solidari. Ha publicat *Cómo cambiar el mundo con tu dinero. Alternativas a la banca convencional* (Icaria, 2011). Actualment, és el responsable de comunicació del Coop57, cooperativa de serveis financers ètics i solidaris.

Rubén Suriñach

Llicenciat en Economia per la Universitat de Girona i màster en Economia i Política Ecològica a l'ICTA. Ha treballat al Centre de Recerca i Informació en Consum (CRIC) i a la seva revista Opcions, fent recerca, comunicació, formació i gestió comptable. Des del 2014 coordina el projecte Balanç Social de la XES, a partir del qual publica anualment l'*Informe del Mercat Social Català*.

Anna Fernàndez Montes

Politòloga. Ha treballat a SETEM, a les campanyes d'Economia Solidària, Finances Ètiques i Comerç Just. Membre de Coop57, coordinadora del mapa col·laboratiu Pam a Pam, actualment treballa i participa a la Xarxa d'Economia Solidària, en les comissions de Xarxes Locals i Economies Feministes. Ha coordinat les publicacions *Miradas globales para otra economía* i *Teixint una altra economia*, i ha publicat *L'Economia Social i Solidària a Barcelona*.

Daniela Osorio

Feminista, llicenciada en psicologia per la Universidad de la República (Uruguai) i Màster en Investigació en Psicologia Social a la UAB, on fa la tesi doctoral. Membre de la Comissió d'Economia Feminista de la XES i de La Base Ateneu Cooperatiu, ha escrit "Repensar la Comunidad desde La Base: aportes de una investigación situada. Psicología, Conocimiento y Sociedad", "Economía Solidaria e interdependencia: aportes desde perspectivas feministas", entre d'altres.

Jordi Garcia Jané

Cooperativista a l'Apòstrof SCCL i un dels fundadors de la XES. Màster en Direcció d'Empreses Cooperatives, és docent en seminaris, màsters i postgraus; es dedica a les tasques de formació i consultoria per a l'economia social i solidària, a través del Grup Cooperatiu Ecos i Labcoop (cooperativa per l'emprenedoria social cooperativa). És autor de treballs com els llibres *Crisis capitalista y economía solidaria* (amb Jean- Louis Laville, Icaria, 2009) o *Adéu capitalisme* (Icaria, 2012).

Guernica Facundo

Llicenciada en Ciències Polítiques per la UAB, diplomada en Administració Pública i graduada en Desenvolupament Econòmic Local per la UPF. És especialista en Plans d'Igualtat de Gènere i en Emprenedoria Social Cooperativa. Coordinadora del LabCoop, és consultora en projectes cooperatius i per l'administració pública. Sòcia de Coop57, Somenergia, COS i membre del Consell Rector d'Eticom Som Connexió, ha escrit *Libro rojo de las mujeres emprendedoras*.

Abdoulaye Fall

Llicenciat en Filologia Anglesa per la Universitat de Dakar, màster en Traducció, Interpretació i Estudis Interculturals per la UAB i en Gestió de la Immigració per la UPF. Membre de l'Associació de Comunitats Autofinançades (ACAF) i del projecte Wincomun, hi desenvolupa activitats formatives en l'àmbit de les micro finances i l'organització comunitària. És vicepresident de la Xarxa Europea per la Inclusió Financera.

Marina Berga

Advocada i sòcia del Col·lectiu Ronda, desenvolupa tasques d'assessorament jurídic en el camp Civil, especialitzada en la defensa de consumidors i usuaris, comunitats de propietaris, reclamacions de quantitat, i també clàusules sòl. Tasques que compagina amb l'assessorament a entitats d'economia social i solidària.

Ramon Campa

Soci treballador del Col·lectiu Ronda des del 2007, treballant a l'àrea d'Economia Social del col·lectiu, especialitzat en l'assessorament a cooperatives i altres entitats de l'economia social i solidària. Participa al Consell Rector de Coop57.